

Presentació del 1r monogràfic «Cultura i gèneres. Arts i professions»

Coordinat per
Marta Casals-Balaguer

UNIVERSITAT DE BARCELONA

Anna Villarroya

UNIVERSITAT DE BARCELONA

Aquest monogràfic de la revista *Debats. Revista de cultura, poder i societat*, titulat “Cultura i gèneres. Arts i professions”, presenta el primer dels dos números especials que se centraran en la temàtica de la cultura i els gèneres a la societat contemporània, posant èmfasi especialment en l’anàlisi de les desigualtats de gènere en l’àmbit cultural, concretament en les escenes artístiques musicals, teatrals i de dansa de diferents països i les problemàtiques associades al treball cultural i artístic, així com la bretxa de gènere existent pel que fa a l’accés als recursos, béns i serveis culturals i el rol de gènere en la professionalització de disciplines del camp de la cultura.

El present número sorgeix en un moment en el qual moviments com el #MeToo o #OnSónLesDones han posat a l’agenda política els atacs contra dones artistes, les dificultats d’aquestes per accedir a llocs de poder o la manca de reconeixement i de visibilització de les seves obres. Així mateix, organismes internacionals com ara la UNESCO han alertat de la vulneració dels drets culturals de les dones i dels gèneres menys representats en publicacions diverses (*Cultura y condiciones laborales de los artistas: aplicar la Recomendación de 1980 relativa a la Condición del Artista*, 2019; *Libertad y creatividad: defender el arte, defender la diversidad*, 2020; *Repensar las políticas para la creatividad: plantear la cultura como un bien público global*, 2022) i diferents països han adoptat mesures per poder-hi fer front.

L’actual crisi global generada per la situació de pandèmia ha fet, però, trontollar els impulsos dels darrers anys, especialment per la manca de focus en la igualtat de gènere dels programes de rescat i d’ajut que s’han posat en marxa arreu del món (Conor, 2021; Villarroya Planas, 2022). Per això és rellevant analitzar com la pandèmia ha afectat i està afectant els grups de treballadors creatius i culturals de manera diferent, especialment les dones i els gèneres menys representats. El fet que les responsabilitats de cura siguin un factor determinant de la incapacitat de generar ingressos durant la crisi pot agreujar les desigualtats (de gènere) a llarg termini. Això és particularment rellevant per a les artistes i professionals de la cultura que treballen de manera *freelance* o per compte propi i que poden patir més la discriminació en la seva progressió professional o, fins i tot, en l’entrada al mercat laboral, a causa de les responsabilitats de cura.

En aquest context, el monogràfic que es presenta a continuació conté sis articles que exposen investigacions sobre qüestions de gènere en escenes artístiques de diferents països del món (Bangladesh, Bolívia, Brasil, Espanya, França i Itàlia), centrades principalment en les disciplines de les arts escèniques (teatre i dansa), i les desigualtats de gènere existents en la construcció de les trajectòries artístiques professionals de les creadores, productores i consumidores.

Dins l'àmbit de la disciplina artística del teatre es presenten tres articles: un, centrat en l'escena artística d'Espanya; un altre, d'Itàlia, i un darrer, del Brasil. D'una banda, l'article de Tino Carreño i Anna Villarroya, titulat "Les desigualtats de gènere en el mercat laboral de les arts escèniques", mostra, a partir d'una anàlisi d'enquesta, les desigualtats de gènere que es manifesten en l'àmbit remuneratiu en el sector de les arts escèniques a Espanya. D'altra banda, es presenta l'article titulat "Actrius joves en l'entorn laboral: una anàlisi de les desigualtats de gènere i poder en el sector teatral italià", d'Emanuela Naclerio, que, a partir d'una anàlisi qualitativa, analitza les experiències de les joves actrius en l'àmbit escènic italià, considerant aspectes tant estètics com emocionals relacionats amb el treball teatral.

I, en tercer lloc, l'article de João Leiva, titulat "El lloc de les dones en els teatres de São Paulo: de dramaturgues a intèrprets", se centra en l'escena artística teatral de la ciutat de São Paulo (Brasil) i posa el focus en les desigualtats en l'ocupació que hi pateixen les dones. En concret, Leiva presenta una anàlisi quantitativa basant-se en les dades provinents de 1.466 obres representades a la ciutat de São Paulo al llarg del 2018. L'anàlisi evidencia les bretxes de gènere en els càrrecs de direcció, dramaturgia, interpretació i escenografia, entre d'altres.

En relació amb l'àmbit de la dansa, el monogràfic presenta tres articles basats en investigacions, dues de caràcter etnogràfic, centrades en danses originàries de Bangladesh i Bolívia, i una tercera sobre l'apropiació de l'espai públic a través de la dansa, en aquest cas, a partir d'entrevistes col·lectives. Així doncs, el quart article del monogràfic és el de Sumedha Bhattacharyya, titulat "La paradoxa del gènere: la professionalització d'una

forma d'arts marcial tradicionals, *Lathi Khela*, en el context sociocultural de Bangladesh", en el qual presenta una investigació autoetnogràfica sobre la tradició de la dansa d'arts marcial *Lathi Khela*, a Bangladesh. Per mitjà de l'estudi de les pràctiques artístiques d'aquesta dansa i les innovacions que s'han anat incorporant dins el context estudiat, Bhattacharyya explora el paper del gènere i la tradició definits mitjançant la construcció de la dansa i el repertori i les coreografies que la caracteritzen.

Per la seva banda, Pamela Santana presenta la recerca titulada "Macha Caporal: saltant bretxes, encarnant resistències", centrada en la pràctica performativa duta a terme pels col·lectius femenins que s'apropien dels moviments i el vestuari del personatge masculí Macha Caporal, pertanyent a la dansa Caporales, tradicional de Bolívia. A través d'aquesta pràctica incorporada com a acte de rebel·lió i disconformitat amb els rols preestablerts a la dansa tradicional estudiada, les dones visibilitzen les dinàmiques de desigualtats i masclisme presents a l'escena folklòrica de la ciutat de La Paz.

El sisè i últim article d'aquest monogràfic, titulat "Ballar al carrer com a empoderament feminista. El discurs coreogràfic dels col·lectius Bellywarda i L'Armée des Roses", de Maria Patricio-Mulero, se centra en l'anàlisi, a partir d'entrevistes col·lectives, del discurs coreogràfic dels col·lectius Bellywarda (FatChanceBellyDance©) i L'Armée des Roses (cancan), dues companyies franceses compromeses amb la difusió del feminisme al carrer. L'article aprofundeix en l'apropiació de l'espai urbà, la interacció i la recepció amb el públic, els vincles socials entre ballarines i la transmissió dels valors feministes, a partir de l'observació de la dansa i les entrevistes des de la sociologia de les emocions, la fenomenologia dels espais urbans i els estudis de dones.

Per acabar, volem expressar el nostre agraïment a totes les persones que han col·laborat en l'elaboració d'aquest monogràfic, en especial en la redacció dels articles i les revisions corresponents.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Conor, B. (2021). *Género & Creatividad: Progresos al borde del precipicio*. París: UNESCO. Recuperat de <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000375713>
- Cuny, L. (2020). *Libertad & creatividad: defender el arte, defender la diversidad*, edició especial. París: UNESCO. Recuperat de <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373360>
- Neil, G. (2019). *Cultura y condiciones laborales de los artistas: aplicar la Recomendación de 1980 relativa a la Condición del Artista*. París: UNESCO. Recuperat de https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000371790_spa
- UNESCO (2022). *Repensar las políticas para la creatividad: plantear la cultura como un bien público global*. París: UNESCO. Recuperat de <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000380479>
- Villarroya Planas, A. (2022). Igualdad de género: un paso adelante, dos pasos atrás. En UNESCO (ed.). *Repensar las políticas para la creatividad: plantear la cultura como un bien público global*. París: UNESCO, p. 242-261. Recuperat de <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000380479>

